

کنوانسیون مبارزه با تبعیض در آموزش

پاریس، ۱۴ دسامبر ۱۹۶۰

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

کمیسیون ملی
یونسکو-ایران

Iranian National
Commission for
UNESCO

کنوانسیون مبارزه با تبعیض در آموزش

پاریس، ۱۴ دسامبر ۱۹۶۰

کنفرانس عمومی سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد در یازدهمین نشست خود که در تاریخ ۱۴ نوامبر تا ۱۵ دسامبر ۱۹۶۰ در پاریس برگزار شد،

- با یادآوری بیانیه جهانی حقوق بشر که ضمن تاکید بر اصل عدم تبعیض، آموزش را حق یکایک افراد اعلام کرده است،
- با توجه به اینکه تبعیض در آموزش را تخلف از حقوقی قلمداد می کند که در بیانیه فوق صراحتاً به آن اشاره شده است،
- با در نظر گرفتن اساسنامه سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد که هدف آن ایجاد همکاری میان ملل از طریق توجه به افزایش رعایت حقوق بشر و تساوی فرصت های آموزشی برای همه در سطح جهان است،
- با تشخیص اینکه در نتیجه سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد در عین احترام به تنوع نظام های آموزشی ملی وظیفه اش نه تنها رفع هر یک از اشکال تبعیض در آموزش، بلکه ترویج تساوی در استفاده از فرصت های آموزشی و برخورد یکسان با همه است،
- با عنایت به بند ۱۷، ۱، ۴ دستور جلسه که بیان می کند پیشنهادات مربوط به جنبه های مختلف تبعیض در آموزش، پیش از برگزاری کنفرانس عمومی ارائه شود،
- با توجه به تصمیم دهمین نشست کنفرانس عمومی که تاکید کرده است مسئله تبعیض در آموزش باید موضوع یک کنوانسیون بین المللی و توصیه نامه های مربوط به کشورهای عضو قرار گیرد،
- این کنوانسیون را در چهاردهم دسامبر ۱۹۶۰ تصویب می کند.

ماده ۱:

۱- در این کنوانسیون اصطلاح تبعیض شامل هرگونه تمایز، محرومیت، محدودیت یا اولویتی است که بر اساس نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا هر عقیده دیگری، خاستگاه اجتماعی یا ملی، و وضعیت اقتصادی یا شرایط تولد به وجود می آید و هدف یا پیامدش تخریب یا تضعیف برخورد یکسان آموزشی و به ویژه موارد زیر است:

(الف) محروم کردن فرد یا گروهی از افراد از هر نوع یا هر سطح آموزش؛

(ب) محدود کردن فرد یا گروهی از افراد به استفاده از کیفیت آموزشی پایین تر؛

(ج) تاسیس یا تداوم موسسات یا نظام های آموزشی جداگانه برای افراد یا گروهها، البته با توجه به شروطی که در بند ۲ این کنوانسیون ذکر شده؛ یا ،
(د) تحمیل شرایط (ویژه) به فرد یا گروهی از افراد که مغایر با منزلت انسانی است.
در این کنوانسیون اصطلاح " آموزش " به کلیه سطوح آموزش و انواع آن اطلاق می شود و شامل دسترسی به آموزش، معیار و کیفیت آن ، و شرایطی که تحت آن آموزش ارائه می شود، می باشد.

ماده ۲:

در صورتی تاسیس یا تداوم موسسات یا نظام های آموزشی در یک کشور باعث تبعیض، به مفهومی که در ماده ۱ این کنوانسیون آورده شده، نمی شود که :

الف) تاسیس یا تداوم موسسات یا نظام های آموزشی جداگانه برای شاگردان هر دو جنس باعث دسترسی یکسان به آموزش شود، کارکنان آموزشی را که به لحاظ صلاحیت علمی دارای معیارهای یکسان و ساختمان و تجهیزات مدارس را که به لحاظ کیفی یکسان هستند در اختیار قرار دهد و فرصت استفاده از دوره های آموزشی یکسان یا معادل را (برای هر دو جنس) فراهم سازد؛

ب) دانش آموزان بتوانند در موسسات یا نظام های آموزشی جداگانه ای که به دلایل مذهبی و زبانشناسی تاسیس و تداوم می یابند و آموزشی مطابق با خواسته اولیاء یا قیم های حقوقی دانش آموزان ارائه می دهند، حضوری انتخابی داشته باشند و آموزشی دریافت کنند که با معیارهای تعیین و تصویب شده توسط مراجع ذیصلاح و کاردان، به ویژه در پایه های آموزشی یکسان، مطابقت دارد؛

ج) تاسیس یا تداوم موسسات آموزشی خصوصی که هدفشان نه تنها محرومیت هیچ گروهی از آموزش نیست، بلکه فراهم ساختن تسهیلات آموزشی بیشتر و مازاد بر آنچه مراجع دولتی در اختیار قرار می دهند، می باشد و بر اساس این هدف فعالیت می کنند و آموزشی ارائه می دهند که با معیارهای تعیین و تصویب شده توسط مراجع ذیصلاح و کاردان، به ویژه در پایه های آموزشی یکسان، مطابقت دارد.

ماده ۳:

کشورهای عضو این کنوانسیون به منظور حذف و جلوگیری از تبعیض، به مفهومی که در این کنوانسیون آمده، فعالیت های زیر را بر عهده دارند:

الف) هر نوع تمهیدات قانونی و دستورالعمل اداری و هرگونه فعالیت اداری را که باعث تبعیض در آموزش می شود، ملغی و متوقف سازند؛

ب) رفع هر گونه تبعیض در پذیرش دانش آموزان و دانشجویان در موسسات آموزشی را، حتی در صورت لزوم از طریق قانونگذاری، تضمین کنند؛

ج) اجازه نمی دهند که مراجع دولتی در کمک به اتباع کشور خود هیچگونه استثنائی قائل شوند؛ مگر اینکه این استثناء بر اساس شایستگی یا نیاز شاگردان صورت گیرد؛ آن هم در قالب کاهش شهریه، اعطای بورس تحصیلی یا سایر اشکال کمک به آن ها نظیر فراهم ساختن تسهیلات یا دادن مجوز جهت ادامه تحصیل در کشورهای خارجی؛

د) اجازه نمی دهند شاگردان صرفاً به دلیل تعلق به گروه خاص از امتیاز کمک های مراجع دولتی به موسسات آموزشی برخوردار شوند و یا با محدودیت در استفاده از این کمک ها مواجه گردند؛

ه) برای اتباع خارجی مقیم در سرزمین های خود به اندازه اتباع خود امکان دسترسی به آموزش را فراهم آورند.

ماده ۴:

علاوه بر این کشورهای عضو مسئولیت تدوین، توسعه و بکارگیری یک سیاست ملی را بر عهده دارند که از طریق روش های متناسب و سازگار با شرایط و کاربرد ملی، خواهد توانست از تساوی در استفاده از فرصت های آموزشی و برخورد با دانش آموزان و دانشجویان، و به ویژه موارد زیر حمایت نماید:

الف) آموزش ابتدایی رایگان و اجباری، دسترسی و دستیابی همگان به همه اشکال آموزش متوسطه، دسترسی یکسان همگان به آموزش عالی بر اساس توانایی فردی، تضمین پیروی همگان از قانون اجباری ورود به مدرسه؛

ب) تضمین می کنند که معیارهای آموزشی در همه موسسات آموزشی عمومی هم سطح، برابر و شرایط مربوط به کیفیت آموزش نیز در آن ها یکسان باشد؛

ج) تشویق و جدیت در آموزش افرادی که هیچگونه آموزش ابتدایی دریافت نکرده و یا دوره آموزش ابتدایی را کاملاً به پایان نرسانده اند از طریق روش های مناسب و تداوم آموزش این افراد بر اساس توانایی فردی شان؛

د) ایجاد شرایطی که همگان بتوانند بدون تبعیض، شغل معلمی را بیاموزند.

ماده ۵:

۱- کشورهای عضو این کنوانسیون موافقت می کنند که:

الف) آموزش باید در جهت توسعه کامل شخصیت انسانی و تقویت احترام به حقوق بشر و آزادی های بنیادین سوق داده شود که این خود به تفاهم، بردباری و دوستی میان تمامی ملل، گروه های نژادی و یا مذهبی کمک می کند و فعالیت های سازمان ملل در جهت تداوم صلح را ارتقاء می بخشد؛

ب) ضروری است که به آزادی اولیاء دانش آموزان یا در صورت امکان به قیم های قانونی ایشان احترام گذاشته شود تا اولاً بتوانند برای فرزندان خود به غیر از موسسات آموزشی که توسط مراجع دولتی اداره می شود موسسات دیگری را انتخاب کنند که آموزش آن ها با حداقل معیارهای آموزشی که توسط مراجع ذیصلاح تعیین یا تصویب می شود، مطابقت داشته باشد و ثانیاً اینکه آموزش مذهبی و اخلاقی دانش آموزان را به گونه ای که با روند قانونی دولت ها مطابقت داشته باشد مطابق با اعتقاداتشان ارائه دهند؛ و نباید به هیچ فرد یا گروهی از افراد به اجبار آموزش مذهبی مغایر با اعتقادات شان ارائه داد؛

ج) به رسمیت شناختن حق فعالیت های آموزشی خاص اقلیت ها در کشور ضروری است. این فعالیت ها شامل اداره کردن مدارس و با درنظر گرفتن سیاست آموزشی هر کشور، به کار بردن و یا تدریس زبان آن اقلیت، البته به شروط زیر است:

۱) این حق نباید به گونه ای مورد استفاده قرار گیرد که اعضای این اقلیت ها را از درک فرهنگ و زبان کل اجتماع و شرکت در فعالیت های آن باز دارد و یا اینکه استقلال ملی را تحت الشعاع قرار دهد؛

۲) سطح کیفیت آموزشی آن ها نباید از سطح کیفیت کلی که توسط مراجع ذیصلاح تعیین یا تصویب می شود، پائین تر باشد؛

۳) ورود به این مدارس اختیاری باشد.

۲- کشورهای عضو این کنوانسیون برای تضمین بکارگیری اصولی که در پاراگراف ۱ این ماده صراحتاً به آن اشاره شده است، مسئولیت تمامی اقدامات لازم را برعهده می گیرند.

ماده ۶ :

کشورهای عضو این کنوانسیون به منظور اجرای کنوانسیون بیشترین توجه خود را صرف توصیه نامه هایی خواهند کرد که از این پس توسط سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد به منظور ایجاد فرصت آموزشی برابر و رفتار یکسان آموزشی اتخاذ می شود. این توصیه نامه ها اقداماتی را مشخص می کنند که با هدف مقابله با اشکال مختلف تبعیض در آموزش صورت می گیرد.

ماده ۷:

کشورهای عضو این کنوانسیون در گزارش های دوره ای که به کنفرانس عمومی سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد ارائه می دهند (زمان و شیوه ارائه گزارش توسط سازمان تعیین می شود) باید در مورد مفاد قانونی و اجرایی و دیگر فعالیت هایی گزارش دهند که در راستای بکارگیری این کنوانسیون اتخاذ کرده اند از جمله این فعالیت ها می توان به تدوین و توسعه سیاست ملی تعریف شده در ماده ۴ و نیز نتایج حاصله و موانع پیش رو در بکارگیری این خط مشی، اشاره نمود.

ماده ۸:

هرگونه اختلاف میان دو یا چند کشور عضو این کنوانسیون در خصوص تفسیر یا اجرای کنوانسیون که از طریق مذاکره حل نشود، در صورت عدم وجود شیوه دیگری برای حل اختلاف، به درخواست طرفین درگیر، جهت تصمیم گیری به دادگاه بین المللی ارجاع خواهد شد.

ماده ۹:

در اجرای این کنوانسیون هیچ گونه قید و شرطی مجاز نیست.

ماده ۱۰:

این کنوانسیون هیچ گونه تاثیر منفی بر حقوقی که افراد یا گروه ها به واسطه تفاهم نامه های منعقد شده بین دو یا چند کشور از آن برخوردار می شوند، ندارد؛ البته اگر حقوق یاد شده هیچگونه مغایرتی با نص صریح یا روح این کنوانسیون نداشته باشد.

ماده ۱۱:

این کنوانسیون به چهار زبان انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی تنظیم شده و به هر چهار زبان به یک میزان معتبر است.

ماده ۱۲:

۱- کشورهای عضو سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد مطابق با قانون اساسی مربوط به خود این کنوانسیون را امضاء یا تأیید خواهند کرد.

۲- اسناد مصوب (امضاء شده) یا تأیید شده این کنوانسیون در اختیار مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۳:

۱- تمامی کشورهای عضو سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد نیستند، به دعوت شورای اجرایی سازمان می توانند به این کنوانسیون بپیوندند.

۲- پیوستن به کنوانسیون از طریق سپردن سند الحاق به مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد صورت می پذیرد.

ماده ۱۴:

این کنوانسیون سه ماه پس از تحویل سومین سند تصویب، پذیرش یا الحاق به مدیر کل به مرحله اجرا در خواهد آمد و صرفاً در مورد کشورهای که در آن تاریخ یا قبل از آن، اسناد مربوط به خود را تحویل داده اند می تواند اجرا شود. در خصوص کشورهای دیگر، کنوانسیون سه ماه پس از تحویل سند تصویب، پذیرش یا الحاق اجرا خواهد شد.

ماده ۱۵:

کشورهای عضو این کنوانسیون می پذیرند که کنوانسیون مذکور نه تنها در سرزمین های اصلی آن ها بلکه در تمامی سرزمین های غیر مختار، تحت قیمومیت، مستعمرات و سایر سرزمین هایی که مسئولیت روابط بین المللی آن ها را برعهده دارند، قابل اجراست. این کشورها در صورت لزوم با دولت ها و دیگر مراجع ذیربط این سرزمین ها در هنگام تصویب، پذیرش یا الحاق به کنوانسیون یا پیش از آن در خصوص تضمین اجرایی کردن این کنوانسیون در این کشورها به تبادل نظر می پردازند و مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد را از اسامی سرزمین هایی که بدین وسیله کنوانسیون در آن ها اجرا خواهد شد، مطلع می سازند. کنوانسیون مذکور سه ماه پس از تاریخ دریافت اسامی به مورد اجرا در خواهد آمد.

ماده ۱۶:

۱- هر یک از کشورهای عضو کنوانسیون می توانند این کنوانسیون را از جانب خود یا از جانب سرزمین هایی که مسئولیت بین المللی آن ها را بر عهده دارند، لغو کنند.

۲- لغو کنوانسیون باید به مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد به طور مستند و مکتوب اطلاع داده شود.

۳- حکم لغو کنوانسیون ۱۲ ماه پس از دریافت سند لغو توسط مدیرکل یونسکو، به مورد اجرا در خواهد آمد.

ماده ۱۷:

مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد به تمامی کشورهای عضو این سازمان، کشورهای غیر عضو (مورد اشاره ماده ۱۳) و نیز به ملل متحد، درخصوص دریافت تمامی اسناد مربوط به تصویب، پذیرش و نیز الحاق به کنوانسیون (به ترتیب ماده ۱۲ و ۱۳) و گزارشات و موارد لغوکنوانسیون (به ترتیب ماده ۱۵ و ۱۶) اطلاع رسانی خواهد کرد.

ماده ۱۸:

۱- این کنوانسیون می تواند توسط کنفرانس عمومی سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد بازنگری شود. این بازنگری فقط در مورد کشورهایایی اعمال خواهد شد که به عضویت کنوانسیون اصلاح شده درآیند.

۲- اگر در کنفرانس عمومی، کنوانسیون جدیدی در اصلاح بخشی از این کنوانسیون یا کل آن اتخاذ شود، از تاریخ اجرای کنوانسیون اصلاحی جدید، تصویب، پذیرش یا الحاق به کنوانسیون قبلی متوقف خواهد شد، مگر اینکه در کنوانسیون جدید تصمیم دیگری گرفته شده باشد.

ماده ۱۹:

به موجب ماده ۱۰۲ منشور سازمان ملل متحد، این کنوانسیون به درخواست مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد در دبیرخانه سازمان ملل متحد به ثبت خواهد رسید.

این کنوانسیون در پانزدهم دسامبر ۱۹۶۰، روز اختتامیه کنفرانس عمومی در پاریس، در دو نسخه اصلی که به امضای رئیس یازدهمین نشست کنفرانس عمومی و مدیر کل سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد رسیده است، تصویب گردید. این دو نسخه در سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد بایگانی می شود و نسخه های اصلی تأیید شده آن به همه کشورهای مورد اشاره در ماده ۱۲ و ۱۳ و نیز به سازمان ملل متحد ارسال خواهد شد.

مترجم: پیمان پورهادی

ناظر علمی: دکتر محب حسینی